

ALKOGOLIZM KECHISHI TUZILMASIDA PREMORBID DEPRESSIV BUZILISHLAR VA SHAXS BUZILISHLARINING PSIXOFARMAKOTERAPIYASI

Amonova Shahrizod

Pediatriya fakulteti 516-guruh talabasi

Rahmatillayeva Diyora

pediatriya fakulteti 201-guruh

Samarqand davlat tibbiyot universiteti, O‘zbekiston

Annotatsiya

Ushbu maqolada affektiv buzilishlar va shaxs buzilishlarining, xususan depressiv buzilishlarning alkogolga qaramlik kechishiga salbiy (og‘irlashtiruvchi) ta’siri, alkogolizmni davolash jarayonida retsidivlar chastotasiga ta’siri, shuningdek alkogolga qaramlik va affektiv buzilishlar birgalikda kechgan bemorlarda suitsidal xulq-atvor shakllanishi, affektiv buzilishlar bilan og‘irlanmagan alkogolga qaram bemorlar bilan qiyosiy jihatdan yoritib berilgan.

Maqolada psixofarmakoterapiyasiz olib borilgan davolash nafaqat ko‘pincha bemorni sog‘aytirmasligi, balki bemorlarning davolanishdan barqaror voz kechishiga ham olib kelishi mumkinligi ta’kidlanadi. Ushbu sohada olingan ma’lumotlarga qaramay, depressiv buzilishlar va patologik mayl o‘rtasidagi bog‘liqlikni, shuningdek ularning shaxs rivojlanishi jihatlari bilan o‘zaro munosabatini belgilovchi bir qator masalalar hanuzgacha aniqlanmaganligicha qolmoqda.

Alkogolizm bilan og‘rigan shaxslarda depressiv buzilishlarni davolashni optimallashtirish masalalari ilmiy nuqtayi nazardan chuqurroq ishlab chiqilishi lozim. Alkogolga qaramlik bilan og‘rigan bemorlarda depressiv buzilishlarni psixoterapiya qilish usullari to‘liq aniqlanmagan. Shuningdek, alkogolga qaram bemorlar bilan olib borilayotgan psixoterapiyaning sifatini nazorat qilish uchun aniq algoritim ishlab chiqish zarur. Hozirgi kunda keng qo‘llanilayotgan simptomatik optimallashtiruv belgisi muayyan

psixoterapiya usulining aniq samaradorligi va barqarorligini baholashda yetarlicha obyektiv mezon bo‘la olmaydi. Psixoterapevtik ta’sir, avvalo, faqat simptomatik yaxshilanishlarga emas, balki barqaror faoliyat ko‘rsatuvchi o‘zgarishlarni ta’minlashga yo‘naltirilgan bo‘lishi kerak.

Kalit so‘zlar: depressiya, shaxs buzilishlari, suitsid, retsidiv, psixofarmakoterapiya.

PSYCHOPHARMACOTHERAPY OF THE PREMORBID COURSE OF DEPRESSIVE DISORDERS AND PERSONALITY DISORDERS, IN THE STRUCTURE OF THE COURSE OF ALCOHOLISM

Samarkand State Medical University, Uzbekistan

Annotation

This article describes the aggravating effects of affective disorders and personality disorders, in particular depressive disorders on the course of alcohol dependence, their effect on the frequency of relapses during alcohol therapy, the formation of suicidal behavior in patients with combined alcohol dependence and affective disorders in a comparative aspect with patients with alcohol dependence not burdened with affective disorders. The article describes the fact that treatment conducted without psychopharmacotherapy not only often does not cure the patient, but also leads to persistent refusal of treatment by patients. Contrary to the data obtained in this area, a number of tasks that determine the relationship between depressive disorders and pathological attraction, as well as their relationship to aspects of personality development, remain undefined. Optimization of the treatment of depressive disorders in people suffering from alcoholism should be studied from a scientific point of view. The methods of psychotherapy of depressive disorders in patients with alcohol dependence have not been fully defined. There is also a need for a specific algorithm for quality control of psychotherapy for patients with alcohol dependence. The widely used feature of symptomatic optimization, which is most often used nowadays, cannot be reliably

objective in identifying the specific effectiveness and stability of a psychotherapy technique. The psychotherapeutic effect should be aimed, first of all, at ensuring stable functioning changes, and not just symptomatic improvements.

Key words: Depression, Personality disorders, Suicide, Relapse, Psychopharmacotherapy

Kirish. Affektiv xurujlarning yaqqol siklikligi bilan kechuvchi bipolyar-affektiv buzilish bilan ogʻrigan bemorlarning taxminan 40 % ida alkogolga qaramlik aniqlanadi. Bipolyar-affektiv patologiya koʻpincha alkogolga qaram bemorlarda suitsidal xulq-atvor shakllanishining asosiy sababini belgilaydi. Hayoti davomida depressiv buzilishlar mavjud boʻlgan alkogolga qaram bemorlarning 74 % i suitsid sodir etishga moyil boʻladi.

Maqsad. Alkogolga qaramlik tuzilmasida depressiv buzilishlar va shaxs buzilishlarining taʼsirini oʻrganish hamda psixofarmakoterapiyadan foydalanish orqali retsividga qarshi terapiyani optimallashtirish.

Tadqiqot materiallari va usullari: Tadqiqotga jami 72 nafar bemor kiritildi. Barcha bemorlar statsionar davolanish kursidan oʻtgan hamda Samarqand viloyat narkologiya dispanserida ambulator kuzatuvda boʻlgan. Ulardan affektiv soha buzilishlari bilan kechuvchi alkogolga qaramlikka ega bemorlar 45 nafarni tashkil etdi, yosh oraligʻi 23 dan 48 yoshgacha boʻlib, oʻrtacha yosh $41,4 \pm 3,8$ yilni tashkil etdi. Affektiv buzilishlar bilan bogʻliq boʻlmagan alkogolga qaramlikka ega bemorlar esa 27 nafar boʻlib, ularning yoshi 18 dan 37 yoshgacha, oʻrtacha yosh $26,7 \pm 6,7$ yilni tashkil etdi. Barcha bemorlar erkak jinsiga mansub edi.

Shaxsning kombinatsiyalangan xususiyatlarini baholashda P.B. Gannushkin tasnifi, K. Leonhard va A.E. Lichko tomonidan ishlab chiqilgan xarakter aksentuatsiyalari tasniflaridan foydalanildi. Premorbid davrda affektiv soha buzilishlarining ifodalanganlik darajasi patognomonik simptomatika asosida aniqlanib, mezonlarga muvofiq holda tadqiqotdan chiqarildi va shu orqali norma yoki xarakter aksentuatsiyasi mezonlariga mosligi belgilandi.

Xarakterologik jihatlar obyektiv va subyektiv anamnez maʼlumotlari, psixologik holat, shuningdek MMPI testi yordamida oʻtkazilgan qoʻshimcha psixologik tekshiruv

natijalari asosida tahlil qilindi. Affektiv buzilishlarni nazorat qilish uchun quyidagi shkalalardan foydalanildi: xavotirni baholash uchun Gamilton shkalasi (HARS), depressiyani baholash uchun Gamilton shkalasi (HDRS), depressiyani baholash uchun Montgomeri–Asberg shkalasi (MADRS), Bek depressiya o‘zini baholash shkalasi hamda Shihan xavotirni o‘zini baholash shkalasi.

Tadqiqot natijalari:

Alkogolga qaram bemorlarning yuqorida tilga olingan guruhlarida affektiv buzilishlarni tahlil qilganda quyidagi asosiy psixopatologik sindromlarga mos affektiv buzilish turlari aniqlangan:

1-guruh (N=45):

- Depressiv: 11,0 %
- Xavotir-depressiv: 27,0 %
- Xavotirli: 28,7 %
- Depressiv-hipoxondrik: 15,0 %
- Asteno-depressiv: 17,0 %

2-guruh (N=27):

1. Depressiv: 4,8 %
2. Xavotir-depressiv: 12,2 %
3. Xavotirli: 13,7 %
4. Depressiv-hipoxondrik: 6,0 %
5. Asteno-depressiv: 10,0 %

Bemorlarning barcha ishtirokchilari uchun shaxsiy va situatsion xavotir darajasini baholash maqsadida Spilberger–Khanin o‘zini baholash shkalasi qo‘llanildi. Ushbu test shaxsiy xavotir darajasi yuqori ekanligini ko‘rsatdi. Situatsion xavotir darajalari ham yuqori bo‘ldi.

Nonspecifik terapiya davrida shaxsiy xavotir darajalari sezilarli darajada pasaymadi va 1-guruhda yuqori darajada, 2-guruhda esa o‘rta darajada saqlanib qoldi. Situatsion xavotir darajalari ham shunga o‘xshash holatni ko‘rsatdi.

Psixofarmakoterapiya jarayonida Spilberger–Khanin usuli bo‘yicha aniqlangan natijalar shuni ko‘rsatdiki, 1-guruhda shaxsiy va situatsion xavotir darajasi davolash fonida nisbatan yuqori bo‘lib qolgan, 2-guruhda esa terapiyadan oldingi ko‘rsatkichlarga nisbatan xavotir darajasi kamaygan.

Affektiv buzilishlar turlari asosiy psixopatologik buzilishlarga mos ravishda aniqlangan: depressiv, xavotir-depressiv, xavotirli, depressiv-hipoxondrik, asteno-depressiv. Bemorlar orasida kuzatilgan buzilishlar quyidagi xususiyatlarga ega edi: notipik, noaniq, nomutanosib, kam strukturali, doimiy emas, siklik, beqaror va ob‘ektiv ifodalangan buzilishlar bilan bemorlarning subyektiv bahosi o‘rtasida chiziqsizlik mavjud.

Ikkala guruhda eng ko‘p uchraydigan affektiv buzilishlar: xavotir va distimiya.

Xulosa:

Alkogolga qaram bemorlarda affektiv buzilishlarni psixofarmakoterapiya qilish muhim ahamiyatga ega, chunki affektiv buzilishlar qanchalik muvaffaqiyatli bostirilsa, davolashning prognozi va samaradorligi shuncha ijobiy bo‘ladi. Psixofarmakoterapiya alkogolga qaram bemorlarni davolashda patologik mayl – qaramlik sindromining dominant elementini bostirishga yo‘naltirilgan. Patologik maylning affektiv komponent bilan birga kuchayishi alkogolga qaramlikning noxush kechishiga olib keladi va psixoterapiya samaradorligini past darajaga tushiradi yoki uni amalga oshirishni qiyinlashtiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Batirbekovich, K. R., Sabrieva, V. A., & Alamovich, K. A. (2022). Psychopharmacotherapy of Depressive Disorders in Alcoholism. *Eurasian Journal of Humanities and Social Sciences*, 8, 19-22.
2. Khayatov, R. B., Velilyaeva, A. S., & Kurbanov, A. A. (2022). OPTIMIZATION OF THERAPY OF ALCOHOL WITHDRAWAL SYNDROME IN PATIENTS WITH SUB-DEPRESSION. *Евразийский журнал медицинских и естественных наук*, 2(5), 189–192.

3. Khayatov, R. B., Velilyaeva, A. S., & Kurbanov, . A. A. (2022). AFFECTIVE DISORDERS AS A WEIGHTENING FACTOR IN ALCOHOL DEPENDENCE THERAPY . Евразийский журнал медицинских и естественных наук, 2(5), 193–196.
4. Telmanovna, X. S., & Batirbekovich, X. R. (2023). Psychopharmacotherapy of Depressive Disorders in Alcoholism. Eurasian Research Bulletin, 16, 179-182.
5. N. Turaeva (2023). CLINICAL-LABORATORY FEATURES OF INTERSTITIAL NEPHRITIS IN CHILDREN WITH PURINE DYSMETABOLISM. Science and innovation, 2 (D12), 135-140. doi: 10.5281/zenodo.10324931
6. N. Turaeva (2023). ANTIOXIDANT THERAPY IN PATIENTS WITH CHRONIC NEPHROTIC GLOMERULONEPHRITIS. Science and innovation, 2 (D12), 131-134. doi: 10.5281/zenodo.10324779
7. Меликова Дилшодахон Уктам Кизи, Ахмеджанова Наргиза Исмаиловна, Тураева Назира Юлдашевна, Юлдашев Ботир Ахматович, & Абдурасулов Фозил Пардаевич (2020). Клинические особенности течения хронического пиелонефрита у детей на фоне анемического синдрома. Достижения науки и образования, (1 (55)), 66-69.
8. Очилов, У., Кубаев, Р., & Хаятов, Р. (2016). Психические расстройства при употреблении психоактивных веществ с вич-инфекцией. Журнал проблемы биологии и медицины, (2 (87), 184–186.
9. Раджабов Хикмат Тошевич, Хаятов Рустам Батырбекович, & Велиляева Алие Сабриевна (2020). КЛИНИКО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ И НЕЙРОФИЗИОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ НЕПСИХОТИЧЕСКИХ ПСИХИЧЕСКИХ РАССТРОЙСТВ У ЛИЦ ПОЖИЛОГО ВОЗРАСТА. Вестник науки и образования, (23-3 (101)), 75-78.
10. Раджабов Х.Т., Тургунбаев А.У., Кубаев Р.М., & Хаятов Р.Б. (2021). ДЕПРЕССИЯ И ТРЕВОГА У БОЛЬНЫХ АЛКОГОЛИЗМОМ, ОСЛОЖНЕННЫМ НИКОТИНОВОЙ ЗАВИСИМОСТЬЮ. Вестник науки и образования, (17-2 (120)), 134-137.

11. Тураева Назира Юлдашевна (2020). Клинико-лабораторные особенности течения дисметаболической нефропатии у детей с нарушением пуринового обмена. Достижения науки и образования, (5 (59)), 86-88.
12. Тураева, Н., & Абдукадырова, Н. (2022). Оптимизация терапии хронического гломерулонефрита у детей. Журнал вестник врача, 1(2), 118–120.
13. Хаятов Рустам Батырбекович, Велиляева Алие Сабриевна, Тураев Бобир Темирпулатови, & Тураев Толиб Махмуджонович (2019). Аффективные расстройства у больных алкогольной зависимостью как фактор риска развития суицидального поведения. Достижения науки и образования, (11 (52)), 96-98.
14. Хаятов Рустам Батырбекович, & Велиляева Али Сабриевна (2020). Особенности развития и течения аффективных расстройств при сахарном диабете. Достижения науки и образования, (5 (59)), 62-64.
15. Хаятов Рустам Батырбекович, Велиляева Алие Сабриевна, & Абдуразакова Робия Шералиевна (2020). Особенности возникновения и течения психоорганических расстройств при сахарном диабете. Достижения науки и образования, (7 (61)), 31-33.
16. Хаятов, Р., & Велиляева, А. (2022). Влияние тревожно-депрессивных расстройств на тяжесть течения и качество жизни у больных сахарным диабетом 2 типа. Журнал вестник врача, 1(4), 99–102. <https://doi.org/10.38095/2181-466X-2020974-98-101>
17. Хаятов, Р., Велиляева, А., Мардиев О., & Курбанов, А. (2022). Особенности коморбидного течения тревожно-депрессивных расстройств и личностных изменений при сахарном диабете 2 типа. Журнал вестник врача, 1(1), 104–108. <https://doi.org/10.38095/2181-466X-2021981-103-107>
18. Каршиев Зиядулло Хазратович, Хаятов Рустам Батырбекович, Шерматов Озод Норбекович, Раджабов Хикмат Тошевич, & Рузиева Диана Джамаловна (2021). АФФЕКТИВНЫЕ РАССТРОЙСТВА КАК ОТЯГОЩАЮЩИЙ ФАКТОР В ТЕРАПИИ АЛКОГОЛЬНОЙ ЗАВИСИМОСТИ. Вестник науки и образования, (5-2 (108)), 21-24.

19. Хаятов, Р., Велиляева, А., Мардиев О., & Курбанов, А. (2022). Особенности коморбидного течения тревожно-депрессивных расстройств и личностных изменений при сахарном диабете 2 типа. Журнал вестник врача, 1(1), 104–108. <https://doi.org/10.38095/2181-466X-2021981-103-107>
20. Очиллов, У., Кубаев, Р., & Хаятов, Р. (2016). Психические расстройства при употреблении психоактивных веществ с вич-инфекцией. Журнал проблемы биологии и медицины, (2 (87), 184–186. извлечено от https://inlibrary.uz/index.php/problems_biology/article/view/3568